

**Studiereis
onderwijsgebouwen
in Kopenhagen**

9-13 juni 2010

Verslag en essays

INHOUD

<i>Inleiding</i> door Siebren Baars	02
<i>Tietgenkollegiet</i> - Studentenhuisvesting	03
<i>Ørestad College</i> - school voor VO	05
<i>Campus without Corridors</i> - essay door Burton Hamfelt	09
<i>Lyngholmskole</i> - basisschool	11
<i>IT Universiteit</i>	13
<i>Det Maritime Ungdomshus</i> - centrum voor watersportonderwijs	15
<i>Campus Rådmandsmarken</i> - school voor VO	17
<i>Munkegårdsskolen</i> - basisschool	19
<i>Het huis een kleine stad</i> - essay door John Bosch	20
<i>Hellerup Skole</i> - basisschool en VO	23
<i>Copenhagen Business School (CBS)</i> - universiteit	27
<i>LO-Højskole</i> - volwassenenonderwijs	29
<i>Beeld-essay</i> door Elianne Reijers	32
<i>Deelnemers en colofon</i>	41

INLEIDING

>>Wat opvalt bij het bezoeken van onderwijsgebouwen in Denemarken is, dat er bewust meer ruimte wordt geboden aan het onderwijs. De normen zijn daar ruimer, zowel wat betreft de personeelsformatie als de huisvesting.

Gebouwen vertonen veel minder beschadigingen en vervuiling in vergelijking met de gebouwen in Nederland. De vraag komt dus op, of de problemen van vandalistisch of nonchalant gedrag, kenmerkend voor het gebruik van gebouwen in ons land, inherent is aan de Nederlandse volksaard, of het gevolg is van te kleine huisvesting, van mindere kwaliteit, in combinatie met minder begeleiding door volwassenen. Natuurlijk is er sprake van een niet representatieve, selecte steekproef, maar toch zou het interessant zijn hier studie naar te doen. Het zorgvuldiger gebruik door leerlingen en personeel geeft de Deense architecten de ruimte kwetsbare detaillering en materialisering toe te passen. Voor de concepten kijkt men echter nog steeds nieuwsgierig richting Nederland, aldus Kim Nielsen. Kennelijk prikkelen de krappe kaders de creativiteit van de Nederlandse architect tot het uiterste.

De Denen hebben oog voor detail en dat houdt niet op bij het gebouw. De publieke ruimte is ook zeer zorgvuldig vormgegeven. De metrostations zijn hiervan een goed voorbeeld. De stations zijn licht en strak gedetailleerd, tot en met de stationsklok die in de eerste de beste designwinkel niet zou misstaan. Opvallend daarbij is, dat schoolterreinen soms voorbij gaan aan deze aandacht.

Zowel bij de Hellerup Skole en het Ørestad Gymnasium heeft de buitenruimte niet de kwaliteit die je vanuit de architectuur mag verwachten. Ook bij de Munkegårdsskolen doet zich dat voor. De onvindbaarheid van Det Maritime Ungdomshus is zonde. Hier is de ontsluiting van de publieke ruimte naar de publieke voorziening in het geheel niet vormgegeven. Zonde, omdat de burgemeester hier regelmatig vol trots gasten ontvangt.

Gunstige uitzondering op deze waarneming vormt het terreinontwerp van de Copenhagen Business School, waar een gekromde langzaamverkeersroute op gracieuze wijze de gebouwen met elkaar verbindt. In het ruige afgestreaken beton met ingestorte houten stroken, de grafische lijnen en figuren is de hand te herkennen van het bureau Lundgaard en Tranberg. Met dezelfde zorgvuldigheid en stijl heeft dit bureau ook hun project van het Tietgenkollegiet aan de locatie verankerd.

Dat in Denemarken onderwijs zich niet beperkt tot een bepaalde leeftijdsgroep of tijd van de dag wordt geïllustreerd door de LO-Højskole, voor volwassen educatie / bezinning en het Maritime Ungdomshus, een buitenschoolse opvang / centrum voor watersportlessen. Beide gebouwen, architectonisch kinderen van hun tijd, zijn fraaie stijliconen. Maar ook een statement van een nationale onderwijscultuur. Er zouden niet alleen architecten studiereizen naar Deense onderwijsgebouwen moeten maken..... << Siebren Baars

TIETGENCOLLEGIET - Studentenhuisvesting

Adres: Rued Langgårdsvej 10-18, DK-2300 Copenhagen S

Architect: Lundgaard & Tranberg Architects

Oplevering: 2006

Opdrachtgever: Fonden Tietgenkollegiet

Landschaparchitect: Marianne Levinsen / Algreen & Bruhn

Ingenieur: COWI A/S

Artwork: Aggebo & Henriksen

Oppervlakte: 26.800 m²

The principle inspiration for the project is the meeting of the collective and the individual, a characteristic inherent to the dormitory building type.

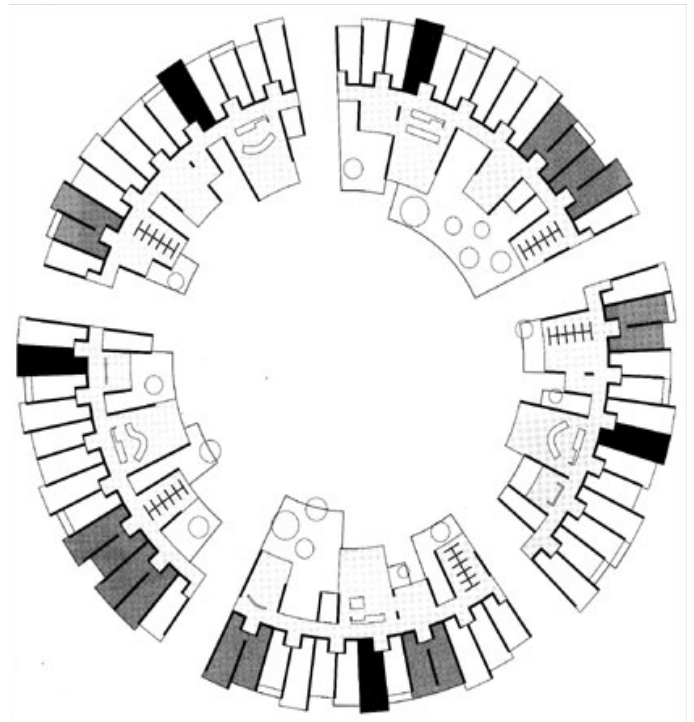
The simple circular form of the Tietgen Dormitory is an urban response to the context, providing a bold architectural statement in the newly planned area. The building's circular form - symbol of equality and the communal - is contrasted by projecting volumes expressing the individual residences.

The upper levels are organized with 360 residence units along the perimeter and the communal functions are oriented toward the inner courtyard. Facilities common to the entire dormitory are grouped at ground level.

The apartments are set at differing depths in an alternating rhythm, which expresses the individual's unique identity through its form and gives the exterior form of the building its characteristic, crystalline expression and neutralizes the possibly monumental shape of the cylindrical space.

The apartment groups' communal spaces are formed correspondingly. They stand out as dramatically protruding building masses that face the middle of the courtyard - the centre-point of the entire form.

The dormitory's facade of copper alloy panels is complemented by a glass partition and sliding screen profile system of oiled American oak. The building's interior is characterized by an exposed concrete structure and plywood clad partitions. Poured magnesite flooring and acoustic ceilings of expanded metal are used throughout the dormitory.

ØRESTAD COLLEGE - school voor VO

Adres: Ørestads Boulevard 75, DK-2300 Copenhagen S

Architect: 3xNielsen

Oplevering: 2007

Opdrachtgever: Municipality of Copenhagen

Oppervlakte: 12.000 m²

Leerlingen aantal: 715 gepland, 1.200 op dit moment

Budget: € 27.000.000

fotografie: 3xNielsen

3XNs award winning (Best building in Scandinavia 2007) Ørestad Gymnasium (upper secondary school) creates a framework for cross-disciplinarity and an extended use of IT-based learning by revolutionizing educational space in a structure without traditional classrooms.

Four boomerang shaped storey decks rotate in relation to each other like the shutter of a camera. They form the framework of the college, and provide space for the college's four study zones. Each zone is on one level, providing organisational flexibility, with the option of micro adjustment to create different spaces, learning environments and group sizes. The rotation of the storey decks projects a part of each deck into the high central hall. This part is the so called X-zone; a spatial expression of the colleges' ambition to promote interdisciplinary expertise between study zones with physical and visual links.

The storey decks are open towards a central core, where a broad main staircase winds its way upwards to the roof terrace. The main staircase is the heart of college educational and social life; the primary connection up and down, but also a place to stay, watch and be seen. Three 'mega columns' form the primary load bearing system, supplemented by a number of smaller columns. As a result, each floor has few permanent elements and can be laid out and rearranged almost completely at will.

The rotated decks are mirrored in the façades. Due to their rotation, the decks create openings double and triple high while drawing lines on the façade. As a rule, the glass is smooth with the deck fronts, but on each floor, one façade is withdrawn to create an outdoor space. These outdoor spaces are connected from ground to roof. In front of the glass façades, a series of coloured semi-transparent glass louvers can open or close to protect from the sun, while adding dashes of colour to the indoor environment.

Integrated flexibility for space and learning

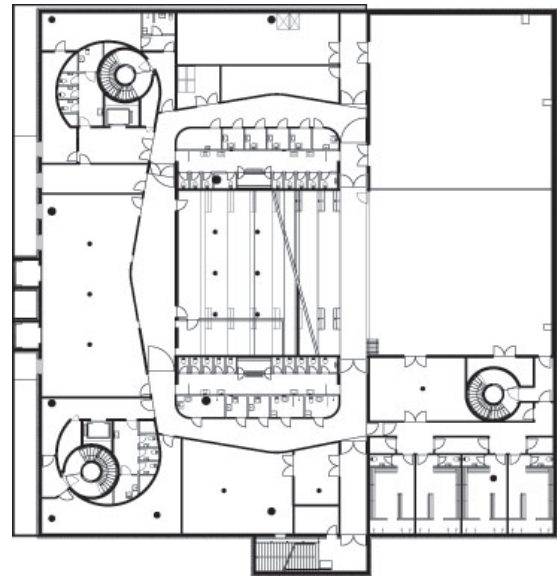
The structure of the building uses three huge columns as the primary load-bearing mechanism. This allows for great flexibility in the use of the floor space and changes over time. Newly developed furniture is used to create a range of different spaces, and is designed to be easily shifted and changed to accommodate different group sizes.

Examples of heroic failure

The spatial and pedagogical innovation of the school is not evidenced in its external form; it presents itself as a somewhat standard block, clad in a decorated skin. The position of the school as an early element of a new town means that it has little relationship to the surrounding urban landscape.

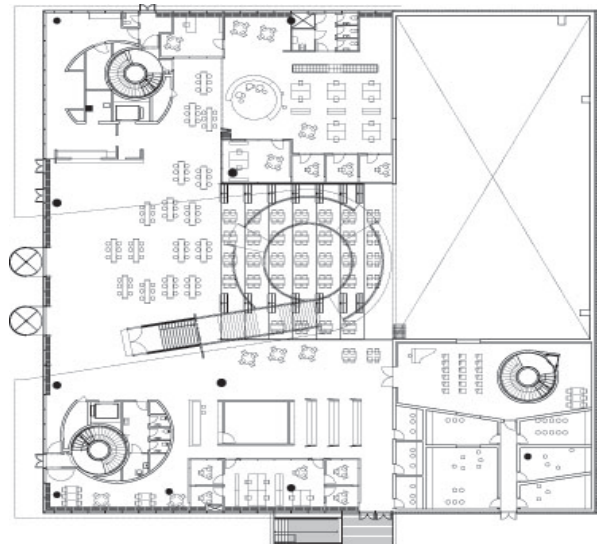
Responses to developing integrated ICT

Integrated ICT is key to the philosophy of the school. The school operates without traditional classrooms, instead encouraging students to work both individually and in groups in the various informal work and

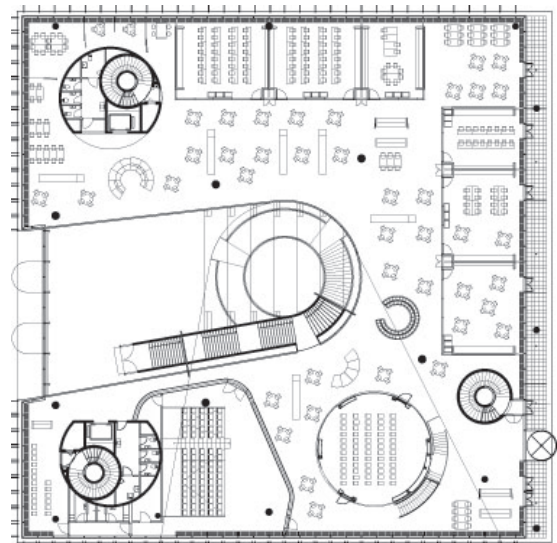

-1

plattegronden: 3xNielsen

0

+1

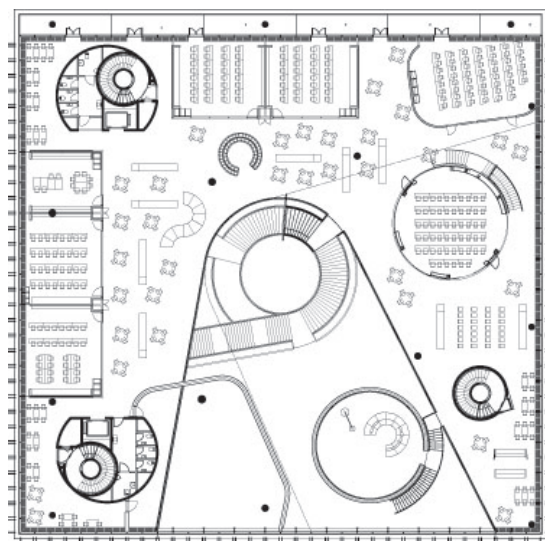
study areas. This approach is enabled through the provision of wireless networking throughout the building and laptops for all students. Creative use of media and communications technology is part of the school's pedagogy.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

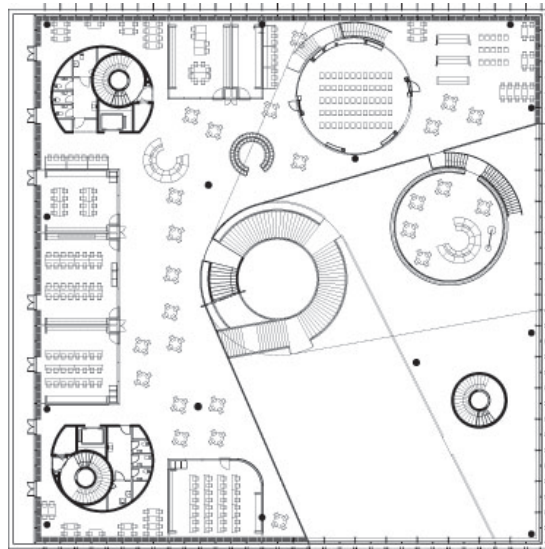
>>We bezoeken het gebouw na sluitingstijd onder de leiding van Kim Herford Nielsen. Het is nu leeg, lijkt ruim, maar hoe de realiteit er uit ziet met 1.200 leerlingen die hier zonder klaslokalen werken, weten we niet. De akoestiek is goed, het geluid wordt aan alle kanten geabsorbeerd door zorgvuldig gekozen materialen. Het centrale element is de trap die de vier verdiepingen met elkaar verbindt, zo te zien gaan de leerlingen vooral langs de leuning glijdend naar beneden – een gegeven dat af te lezen valt aan de door spijkerbroekenstof blauw verkleurde trapleuningen. De leerdomeinen hebben amper wanden, en ook geen gangen. Wel zijn er ruimtescheidende meubels en kastenwanden, die de open ruimte indelen in overzichtelijke zones. Leerlingen werken aan tafels of al loungend op een van de ronde plateaus die zijn voorzien van tapijt en fatboys. Iedere leerling heeft een laptop. Deze werkwijze sluit goed aan bij hoe de leerlingen thuis werken. << Jutta Hinterleitner

>>Dankzij Kim Nielsen konden we er ondanks de tentamens toch in. Weliswaar in een lege school zodat je niet kon voelen of het functioneert. Een hal als het Prins Clausplein, ruimtelijk boeiend. De trap wel dwingend. De grote elementen verdelen de grote ruimte op een prettige manier als gebouwen in de stad. Het dubbelgebruik van de cilinders met het dak als kuip is inventief en werkt. Waarschijnlijk een fijn en plezierig onderwijsgebouw. << Walter van Meijl

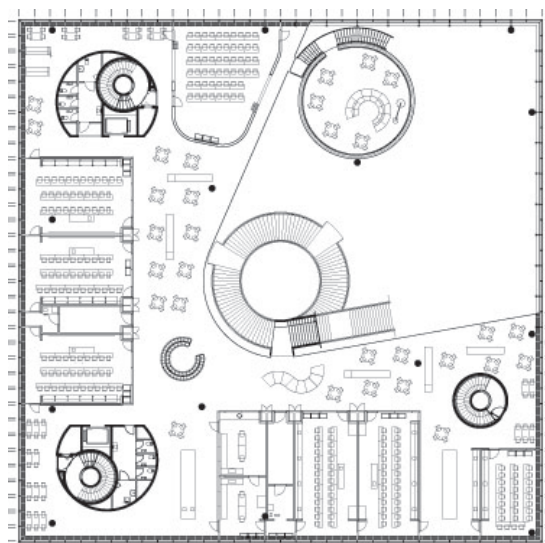
>>Het Ørestad Gymnasium zit uiterst vernuftig in elkaar. De plattegronden wervelen naar boven om een as. Dit is afleesbaar aan de buitenzijde, waar de terrassen en hoge ramen in de gevels verspringen. Binnen ontstaan interessante ruimtelijke interacties tussen het atrium met theatraal spiraalsgewijs oplopende trap en de leer / werkgebieden. Of deze interactie niet te veel afleidt is een vraag die niet is beantwoord, maar ruimtelijk spectaculair is dit gebouw zeker. De binnenste kern wordt gevormd door aflopende brede terrastreden richting sportzalen. De grote, meerdere verdiepingen hoge ruimten geven een enorm gevoel van overvloed. Dat laat zich ook werktuigbouwtechnisch vertalen: er is zo veel volume aanwezig, dat de school via natuurlijke ventilatie het voor de leerlingen fris genoeg kan houden. Er is een mooie ruimtelijke gelaagdheid van open naar besloten en van collectief naar privé. Nielsen lijkt tot het laatste toe betrokken bij de vormgeving. Kluisjeswanden zijn beeldbepalende ruimtelijke

+2

+3

+4

objecten, de buitenste leuning van de hoofdtrap is een perfecte glijbaan. Waarbij ik mij wel afvroeg of Nielsen dat daadwerkelijk zo had bedoeld.<< Siebren Baars

>> Deze school zonder lokalen was zeer zorgvuldig vormgegeven en werd ook zo gebruikt - zonder toevoegingen van de gebruikers. Een centrale vide met ruimtelijk interessante trap, die heel intelligent langs de verschoven verdiepingen voert. Mooie open structuur met weinig kolommen.

Ook de installatieruimtes op het dak waren mee ontworpen. De nadruk lag in deze school iets meer op ruimtelijk effect dan op nuttig gebruik.

Er is veel daglicht wat zorgt voor kwaliteit. De akoestiek blijft wat onduidelijk. Er zijn ronde, af te scheiden ruimtes mee ontworpen. De grote open ruimte lijkt een goed binnenklimaat met natuurlijke ventilatie mogelijk te maken. De zonwering is architectonisch interessant in de gevel ontworpen. << Otto Heck

Op <http://www.oerestadgym.dk/welcome/mission-and-vision/> staan missie en onderwijsvisie van de school beschreven

fotografie: 3xNielsen

fotografie: 3xNielsen

CAMPUS WITHOUT CORRIDORS - essay

Een vergelijking tussen Ørestad College en
Lyngholmskolen door Burton Hamfelt, deelnemer aan de reis

Lyngholmskolen situatietekening - Vilhelm Lauritzen Architects

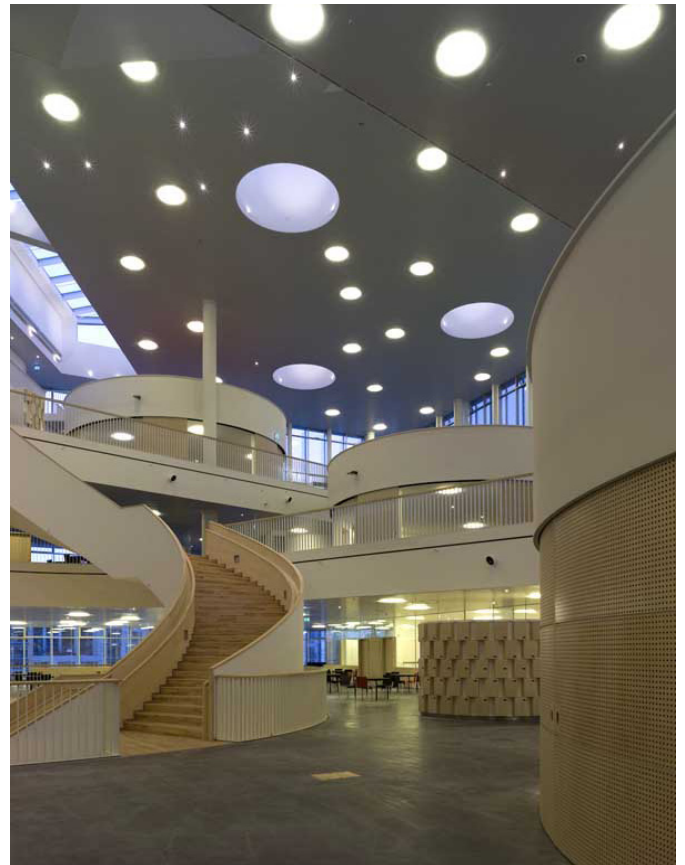

>>Two buildings that I found the most beautiful and at the same time the most perplexing during our study trip to Copenhagen were the Ørestad College by 3xNielsen and the Lyngholmskolen, in Farum. These projects represent for me two extreme positions that architecture can take in the discussion about school buildings or environments and how we should build them.

School buildings are arguably the most dynamic and experimental architectural type known to our profession. The school building is therefore in a constant state of transformation or waiting to be. What makes these two examples in Copenhagen both exemplary of this condition and rising to the level of beauty is their ability to assert the importance of a strong expression for school buildings in the age where the digital social networks, the dramatic increase of multifunctional hybridized buildings and the knowledge economy challenge the very necessity of the 'stand alone' school building. Through their relative autonomy each of the buildings, while completely unsimilar in style and expression achieve through a coherent architectural design strategy a very spatially convincing but also flexible atmosphere for learning and interacting. A campus without corridors.

In the Ørestad College four boomerang shaped levels rotate in relation to each other forming a internalized superstructure that transforms the building into a total educational experience. There are no corridors because there are no classrooms. The Lyngholmskolen, and I mean the whole complex and not just the new building addition, inverts the Ørestad example through taking everything outside and organizes the school into a collection of discrete stand alone existing and new buildings. Like a little town. There are also no corridors because you do not need them. One goes outside to circulate between the clustered classroom huts, which are all effortlessly made of different but modest materials and colours.

At the same time the two buildings are very perplexing for me. Why is it possible to achieve such radically different and stunning school building concepts in such a small country like Denmark? Why can't The Netherlands boast this level of experimentation anymore? One is urban, elegant, spatially generous, expensive looking and with very good façade details (Ørestad College) while the other is rural, compact, very rough and where the building details are the same level you find at a camping site because using the "free" outside to circulate is part of the quality of the school experience. This has led me to conclude that having more money for educational buildings in The Netherlands is only half the solution. The other is mental. More experimentation can provide the other half.<<

Ørestad College, fotografie: 3xNielsen

het oorspronkelijke deel van Lyngholmskolen, de Stenvadskolen

LYNGHOLMSKOLEN - basisschool

Adres: Hvilebækgårdsvej 1, DK-3520 Farum

Architect oorspronkelijk gebouw (Stenvadskolen): Vandkunsten

Architect uitbreiding: Vilhelm Lauritzen Architects

Oplevering oorspronkelijk gebouw (Stenvadskolen): 1983

Oplevering uitbreiding: 2009

Opdrachtgever: Kommune Furesø

Oppervlakte: 3.000 m²

uitbreiding

The extension to Lyngholm school contains 12 classrooms, a mediatek, teacher's room, after school facilities and workshop. The extension provides space for an additional third track at the school. The extension is constructed by modules and has - aside from a low cost per square meter - only taken four and a half months from building permit to completion. The modules were produced parallel with the construction of the building foundations.

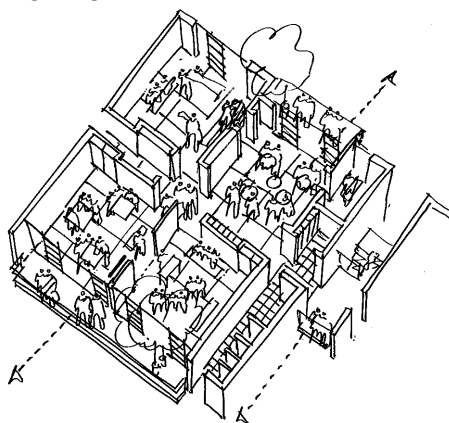
Energy Class 1 standard is achieved through effective insulation, use of geothermal heating and energy saving light bulbs and motion sensors that ensure a low power consumption. These resource-saving measures are meant to be used actively in the teaching.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>> *Het bestaande, oudere deel van de school - de 'Stenvadskolen' uit 1983 - is een heel eenvoudig ensemble van gebouwen maar de opzet is toch heel bijzonder. De school heeft geen gangen, leerlingen lopen naar buiten en door de frisse lucht naar andere lokalen toe. Een moderne, simpele variant van de Openluchtschool.<<*
Jutta Hinterleitner

uitbreiding, fotografie: Vilhelm Lauritzen Architects

tekening: Vilhelm Lauritzen Architects

het oorspronkelijke deel van Lyngholmskolen, de Stenvadskolen

tekening: Vilhelm Lauritzen Architects

FACADE VEST

IT UNIVERSITET

Adres: Rued Langgaards Vej, DK-2300 Copenhagen S

Architect: Henning Larsen Architects A/S

Oplevering: 2004

Opdrachtgever: Danish National Research and Educational Buildings

Oppervlakte: 19.000 m²

Budget: DKK 300.000.000

fotografie: Adam Mørk

Denmark's most recent university began life in modest premises in the northwest quarter of Copenhagen, but in 2004 the IT University (ITU) moved to newly built quarters in the north part of Ørestad. Here ITU has been assigned a central location between DR-Byen and University of Copenhagen. If you find yourself wandering along the canal towards ITU, you will be confronted with a streamlined façade of glass and steel, which may have a slightly chilling effect. But if you proceed inside the building, you will immediately understand what it was that created such a stir about architect Henning Larsen's edifice. In fact, ITU fields so many enquiries that the university has set up a visitors' service to guide interested parties around the building on selected days.

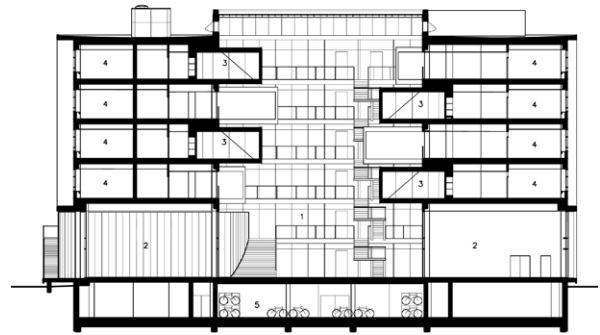
Between ITU's two main buildings there is an impressive inner courtyard, an atrium. The building's five storeys are open to the atrium, and from the balconies you can survey activities elsewhere in the building. Students greeting one another and waving across the large building are no rare sight, therefore. A number of rooms for meetings and groupwork have been extended out into the atrium, suspended like a long row of see-through 'drawers' that have been pulled out to different lengths. On the balconies between the drawers, study booths have been created, ensuring that there is always activity when you look up from the great courtyard.

In keeping with the spirit of the place, the inner courtyard has been decorated with digital art. On the gables of a number of the 'drawers', screens have been mounted that can display digital images and animations.

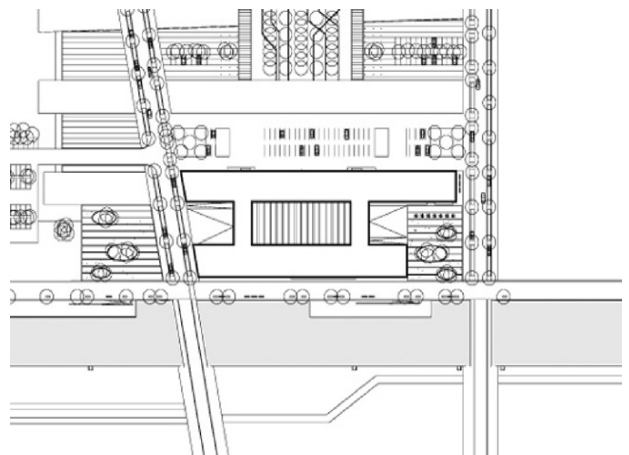
IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>Bij de IT Universiteit toont het atrium zich als een dwars door het gebouw doorgetrokken buitenruimte. Twee vleugels vormen de wanden van het atrium. Eén van de vleugels is verder doorgetrokken, zodat de voorruimte van de hoofdentree wordt bepaald en betrokken bij de stedelijke ruimte.

Waar de vleugels grenzen aan het atrium bevinden zich de open studiegebieden en de overlegruimten. Om de visuele en ruimtelijke interactie tussen vleugel en atrium te versterken zijn de overlegruimten als schuifladen het atrium ingetrokken. De wanden dwars op het atrium zijn geheel in glas uitgevoerd. Hierdoor ontstaat er een ruimtelijk dynamisch beeld en is er altijd activiteit waar te nemen in dit atrium, iets dat bij lineaire atria nogal eens ontbreekt. Naast dit spectaculaire effect in het atrium is het gebouw erg rigide en voorspelbaar in zijn lineaire opbouw, waardoor er verder weinig ruimtelijke verrassingen zijn.<< Siebren Baars

doorsnede: Henning Larsen Architects

situatietekening: Henning Larsen Architects

fotografie: Adam Mørk

DET MARITIME UNGDOMSHUS - centrum voor watersportonderwijs

Adres: Amager Strandvej 13, DK-2300 Copenhagen S

Architect: PLOT

Oplevering: 2004

Opdrachtgever: City of Copenhagen

Budget: DKK 9.550.000

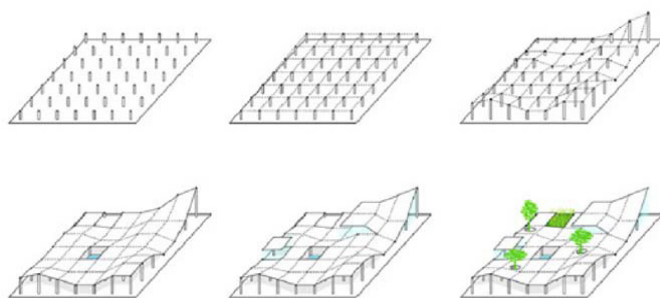

Sailing, angling, rowing, kayaking, surfing, water-skiing and diving. The Maritime Youth Centre in Amager has opened up opportunities for the water-loving children and youths of the neighbourhood. The centre is located on the edge of the Øresund Sound. Both above and below the wavy deck there is ample opportunity for teaching, games and leisure activities at the very water's edge.

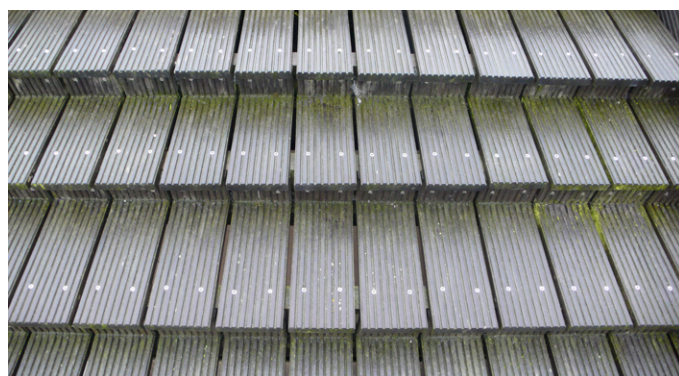
The youth centre came about at the request of local residents and is part of the neighbourhood face-lift. The residents wished for a centre that could house both facilities for the sailing association's youth section and leisure activities for kids and youngsters in the area. PLOT has combined those two wishes into one structure with two buildings covered by a 1,600 m² wavy wooden decking, poised at the water's edge like a piece of man-made scenery. On the deck, you can hang out, play, barbecue and sunbathe, and in 'bubbles' below deck there is room to store boats and other equipment. In the buildings below deck, there are club rooms, an office, a kitchen, workshops and multifunctional meeting, amenity and teaching rooms. The wavy deck is not just fun to play on, it is also a practical and elegant solution to an environmental problem. The ground beneath the building is so badly contaminated that construction straight onto the site would have required costly decontamination of the soil. "Instead of spending a quarter of the budget on cleaning up, we chose to cover the heavy metals with timber. That way, we created 1,600 m² metres of outdoor space instead of the projected 375," says Julian De Smidt, an architect from PLOT.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>Op een achteraf locatie toch een aansprekende prikkel zijn voor de omgeving en gebruiker. Het gebouw zou op een ruimere locatie beter tot zijn recht komen maar dit krappe kavel is de realiteit van dergelijke opdrachten. Je kan je voorstellen hoe dit zonder het magnifieke concept van PLOT een verzameling onbeduidende rode of zwarte houten botenhuisen zou zijn geworden zoals overal langs de Deense kust. Tijdens het bezoek viel me ook het grote contrast met de slim gekozen fotostandpunten in de vele artikelen over dit project in de architectuurpers op. Het succes van het gebouw voor de kinderen die hier naar toe komen ligt volgens mij in: beweging, ontdekken, visuele rust, ruimte en vervreemdende vormen. Daarbij is het gebouw ook succesvol als ontmoetingsplaats bij officiële gelegenheden. Een niet kinderachtig en abstract gebouw voor kinderen is hier dus functioneler dan voor de hand liggend maatwerk met vrolijke kleurtjes etc. Dat er nu al behoefte is aan uitbreiding van ruimte en staf is een mooi voorbeeld van hoe een initiatief zijn eigen leven kan gaan leiden en kinderen al heel jong bij natuur en watersport kan brengen. Hoe overtuigend dit plan bij de architectenselectie is gekozen geeft hoop en energie voor het ontwikkelen van originele concepten. << Arjen Petersen

het dek: PLOT Architects

CAMPUS RÅDMANSMARKEN - school voor VO

Adres: Sigurdsgade 26, DK-2200 Copenhagen S

Architect: KHR Arkitekter

Oplevering: 2008

Opdrachtgever: Metropolitan University College

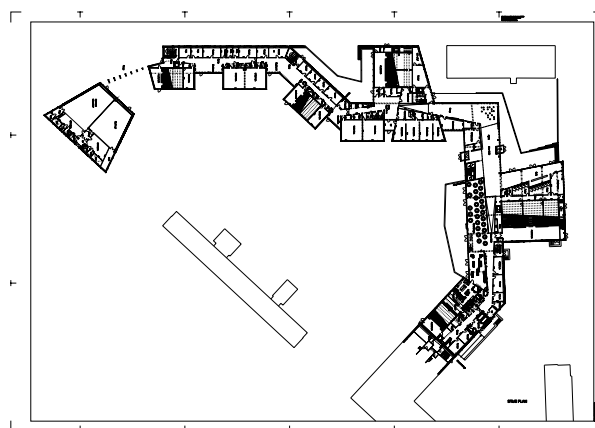
Budget: DKK 220.000.000

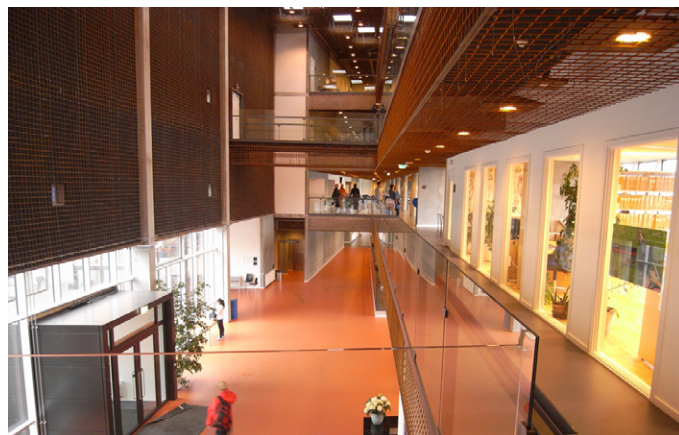
Een grote 'multischool', met een centrale ligging in de wijk Nørrebro. Bij het ontwerp moest enerzijds rekening worden gehouden met de gevoelige structuur van de omgeving, en anderzijds worden voldaan aan een uitvoerig programma van eisen. Het gebouw bestaat uit een aantal verschillende onderwijsinstituten die in één complex verzameld zijn, waarbij bewust is gestreefd naar een open structuur die ertoe bijdraagt dat het bouwvolume niet wordt ervaren als een gesloten 'blok', maar daarentegen als een toegankelijk en uitnodigend geheel dat een positieve bijdrage kan leveren aan de omgeving, onder andere in de vorm van een aantal openbare en semi-openbare ruimtes.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>De Campus Rådmandsmarken heeft een lineaire opbouw, maar ook hier vormt de centrale ruimte, die zich verdiepingshoog manifesteert, de verbindende schakel tussen de twee vleugels. De vleugels kenmerken zich door een opbouw met aan de buitenzijde een aaneengesloten rij ruimten, en aan de binnenzijde een reeks besloten auditoria en instructieruimten afgewisseld met open studieplekken. De open studieplekken bieden uitzicht op het binnengebied waardoor oriëntatie mogelijk is in de steeds van richting en vorm veranderende gang. KHR Architecten heeft met het transparant beëindigen van de uitstekende delen de buurt de school in willen trekken. << Siebren Baars

situatietekening: KHR Arkitektør

MUNKEGÅRDSSKOLEN - basisschool

Adres: Vangedevej 178, 2870 Dyssegård

Architect: Arne Jacobson

Renovatie / uitbreiding: Dorte Mandrup Arkitekter

Oplevering: 1967/2009

Oppervlakte: 1.600 m²

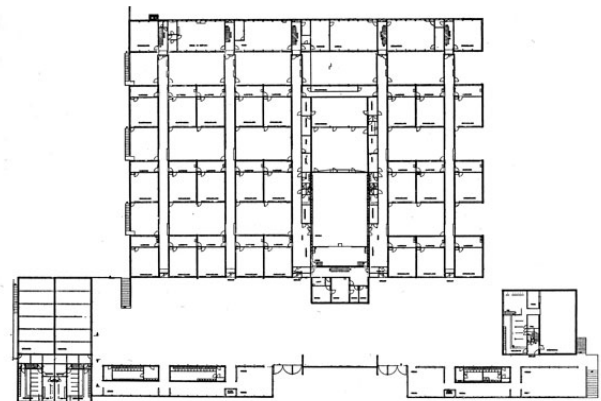

De Munkegårdsskolen in Gentofte, geopend in 1957, wordt beschouwd als één van de hoofdwerken van Arne Jacobsen. Het gebouw wordt gekenmerkt door binnentuinen, paviljoenachtige bouwvolumes met een bijzondere lichtinval en een zeer consequent doorgevoerde stijl.

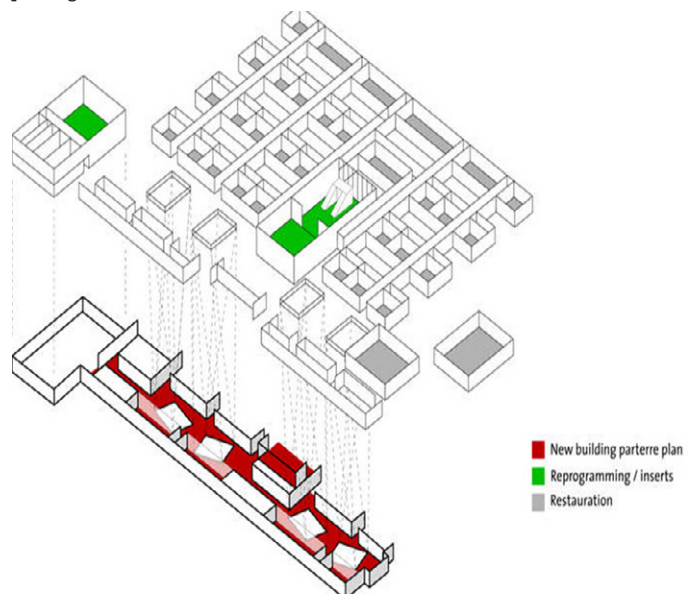
In verband met een groot aantal nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs, ontstond er mettertijd een dringende behoefte aan een meer 'open' en flexibele structuur van het schoolgebouw, om te kunnen voldoen aan eisen met betrekking tot, onder andere, betere mogelijkheden voor interdisciplinair en meer gedifferentieerd onderwijs.

Er werd een prijsvraag uitgeschreven, met het doel voorstellen te verzamelen voor een uitbreiding van het gebouw (van in totaal 1500 m²), waarbij de eis werd gesteld dat de verbouwing/uitbreiding geen negatieve invloed mocht hebben op het totaalbeeld van het bestaande gebouw, dat op de Deense monumentenlijst staat.

Het winnende ontwerp van Dorte Mandrup Arkitekter is gebaseerd op een ingenieus systeem van 'ondergrondse' ruimtes onder de bestaande speelpleinen. Deze ruimtes volgen het oorspronkelijke raster in de architectuur van Arne Jacobsen en ontvangen daglicht via een reeks kristalvormige openingen (lichtschachten) in de speelpleinen. Voor de berekeningen van de benodigde hoeveelheden daglicht zijn zeer uitgebreide studies verricht, in samenwerking met het licht-laboratorium van de Academie voor Bouwkunst in Kopenhagen. Het ontwerp is bekroond met de 'Store Arne prijs voor vernieuwende architectuur'.

plattegrond Arne Jacobsen

situatietekening: Dorte Mandrup Arkitekter

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>De school bestaat uit een gangenstructuur, waaraan lokalen zijn gelegen, afgewisseld door binnenhofjes. De uitbreiding is meesterlijk en zeer respectvol, waarbij de nieuwe elementen op maaiveldniveau onderdeel zijn van het plein. Enkel door hun kleur en materiaal vragen ze enige aandacht; wit, schoon, strak, nieuw. Het thema 'binnenhof' is op een zinderende wijze opnieuw geïntroduceerd, echter niet naar de hemel gericht, maar de aarde in. De 'benedenwereld' is speels, effectief en daagt uit tot een vrijere manier van lesgeven. Het is zo gedetailleerd dat alle aandacht naar het licht gaat. << Juliëtte Weijs

>> In de Pecha Kucha-lezing van Dorte Mandrup is het duivels dilemma al te horen: Hoe ga je als architect om met de verbouwing van een monument van een geroemd architect? Ga je een nieuwbouw maken die concurreert, knalt en geniaal is óf een bescheiden uitbreiding die het origineel in zijn waarde laat. Mandrup heeft voor het laatste gekozen. Het knappe van deze keuze is dat ze de ruime opzet van de school door Jacobsen volledig intact laat en geen vierkante meters maaiveld verloren gaan aan nieuwbouw. Het mooie van de Munkegårdsskolen vind ik dat er een overmaat is, kinderen door de labyrintische opbouw en buitenruimten kunnen dwalen zonder het overzicht te verliezen, alle ruimten ondiep zijn en direct grenzen aan patio's en tuinen. Een opzet die de Nederlandse scholenbouwer nauwelijks kent omdat het tegenwoordig vooral gaat over compactheid, stapelen, overzicht en controle. Dit bezoek maakt het contrast met de huidige beroepspraktijk goed duidelijk. De nieuwe ondergrondse ruimten zijn stoer en eigentijds. Zelfs op een regenachtige dag komt door de prachtige daglichtpatio's en de grote verdiepingshoogte mooi licht in de kelder. Nu alleen nog een keer de oudbouw en patiotuinen echt renoveren / restaureren. Want voor een monument stond het er beroerd bij.<< Arjen Petersen

>>De Munkegårdsskolen heeft een rigide en strakke gridstructuur. In het oorspronkelijke ontwerp is elke groepsruimte strikt op zichzelf gericht, zonder ruimtelijke interactie met de andere groepsruimten. De gangen dienen voor de logistieke afwikkeling en zijn niet geschikt voor andere activiteiten dan alleen het interne verkeer. De reactie van Dorte Mandrup is haast extreem tegenovergesteld: de nieuwe ruimte verbindt de school op kelderniveau over de volledige breedte, waarbij de ruimte enkel wordt geleed door de transparante prisma's van de atria. De vrijwel volledig witte uitvoering geeft iets bevreedends aan deze ruimte. De totale afwezigheid van kinderen tijdens ons bezoek versterkte dit effect. De vraag komt daarbij boven, of - en hoe - deze ruimte door de school wordt gebruikt. << Siebren Baars

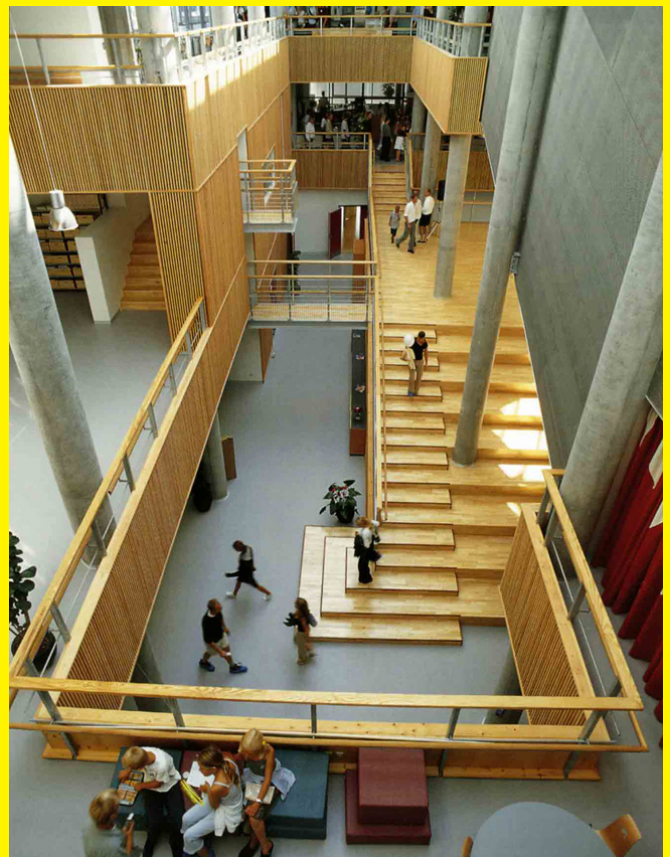
HET HUIS EEN KLEINE STAD - essay

Gedachten over Hellerup Skole door John Bosch, deelnemer aan de reis

>>Een lange tijd geleden zat ik in een vliegtuig met Caroline Bos. In ons gesprek uitte ze haar frustratie over het feit dat architecten langzaam maar zeker gereduceerd worden tot 'window dressers' ofwel architecten houden zich steeds minder bezig met de inhoud van gebouw en worden steeds meer teruggeduwd in de rol van een stylist. Nu beschouw ik UN Studio als een van de beste 'window dressers' in Nederland maar ze had absoluut een punt. In de afgelopen jaren is die ontwikkeling alleen maar verder gegaan en architecten hebben die rol met tegenzin of met volle overgave omarmd. Wezenloze copy & paste in de buitenwijken, anonieme kantoren en gigantische schoolcomplexen zijn soms mooi en soms lelijk ontworpen maar hebben uiteindelijk gemeen dat een discussie over 'wat is vormgegeven en waarom' meer en meer naar de achtergrond verdwijnt.

De Hellerup Skole van Arkitema is in tegenstelling tot het Ørestad gymnasium van 3XN weinig gepubliceerd. Helemaal onlogisch is dat niet. Aan de buitenzijde is de school een betrekkelijk anoniem modernistisch gebouw, netjes ontworpen maar niet uniek of bijzonder. Die bijzonderheid van de school wordt binnen pas duidelijk. Allereerst wordt ons bij binnenkomst gevraagd de schoenen uit te doen. De reden hiervoor wordt snel duidelijk, de vloer is een werkvloer, kinderen liggen, zitten en spelen er op. Een ander ding wat direct opvalt, is de enorme chaos die je tegemoet komt. De ruimte is gevuld met kapstokken met jassen, verplaatsbare wanden, boekenkasten, tafels, zitkussens en nog veel meer. Het centrum van het gebouw heeft een grote vide waarin zich een grote trap als een tribune omhoog slingert en zo de drie verdiepingen met elkaar verbindt. De centrale trap als tribune komt in veel scholen terug en doet sterk denken aan de scholen van Herman Hertzberger. Die vorm van humanistische architectuur uit de structuralistische periode, het ontwerpen vanuit de beleving van de gebruiker, is in Denemarken nooit verdwenen. Het heeft tot tien jaar terug vooral ongelofelijke truttige architectuur opgeleverd en een ware uitstroom van architecten die elders hun heil zochten (waaronder Nederland). Die groep is al weer een tijdje terug en heeft de architectuur van de laatste tien jaar beïnvloed.

De Hellerup Skole is daarvan een goed voorbeeld. De chaos en het blijkbaar achteloos bij elkaar geraapte assortiment van meubels is geen gebrek in vormgeving maar een bewuste keuze. Dit is niet de wereld van de architect of de schoolleiding of de uitkomst van een of andere onderzoeksgroep die de opdrachtgever voor veel geld heeft binnengehaald. Nee, dit interieur is een chaos omdat kinderen van chaos houden. Het interieur heeft bijna geen wanden, alles staat met elkaar in open verbinding. Intieme ruimten worden gemaakt door verplaatsbare wanden. Kinderen van verschillende leeftijden werken naast en met elkaar met het idee dat ze zo beter en natuurlijker leren dan van een leraar voor de klas. Deze manier

fotografie: David Trood

van 'lesgeven' is niet zomaar tot stand gekomen. Elk jaar weer wordt het resultaat bekeken en de werkwijze aangepast. Het verplaatsbare interieur kan daarop weer worden gewijzigd. Het gebouw is daarmee faciliterend aan zijn gebruikers in plaats van een vooruitgedacht programma uitgewerkt in een ontwerp. Het is een binnenstedelijke ruimte voor kinderen. De ervaring in dit gebouw doet me denken aan een ander beroemd gebouw in Nederland, het Burgerweeshuis van Aldo van Eyck en de filosofie van Palladio die daarin is verwerkt; de stad is een groot huis, het huis een kleine stad.<<

HELLERUP SKOLE

Adres: Dessaus Boulevard, Tuborg Syd, DK-2820 Gentofte

Architect: Arkitema

Oplevering: 2002

Opdrachtgever: Gentofte Municipality

Oppervlakte: 8.200 m²

Leerlingenaantal: 750

fotografie: Torben Eskerod

As soon as you step into Hellerup School, you notice its very special atmosphere. Just inside the entrance lie lots of shoes – because both students and teachers change into indoor shoes when they arrive. This means that students can romp about on the floor for both play and learning. The floor areas are not merely flat surfaces, but a modelled landscape with staircases, plateaux, balconies and bridges, where the children can sit, jump about, stand, move around.

The heart of the building is the large stairway area, which is much more than just a stairwell leading from one floor to another. A wealth of different activities take place here: traffic to and fro, chatting, teaching, group work, presentations and film shows for larger assemblies – and this is also where many students eat their lunch.

The stairway form is used at many points in the school's physical structure; besides the central atrium, they are also used in all home areas and in connection with the roof terraces and outdoor spaces. Hellerup School is a network school, in which the physical and psychological distances have been minimised. Simple and clear communications routes lead in all directions from the central stairway area.

The central functions are associated with the staircase or atrium, while teaching takes place in the students' home areas, which are located in the more peaceful corners. The home area is the children's base in their daily routine, and provides them with a sense of security. With the help of mobile units – cupboards, shelving and screen walls – the home areas can be sub-divided into smaller spaces. The design of the homes areas also matches the pupils' ages, and classes can also customise their home areas to a very large degree.

One characteristic of the building is the interplay between its outwardly rather stringent cubical form, and the open, organic interior design and fertile diversity that characterises the house internally.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>> *Na dat we in de ochtend Munkegårdsskolen hebben bezocht komen we aan bij Hellerup Skole. Een groter contrast is niet denkbaar: de enorme ruimte van het atrium en chaos tegenover kinderen en structuur van Jacobsen. Een drukke stad en een rustig dorp. Zappen en yoga. De ontvangst bij Hellerup was warm en de uitleg van de jonge onderwijzeres liet een enorme gedrevenheid en overtuiging zien. Een 'trial and error' opvatting die blijkbaar al tamelijk uitgekristalliseerd is waarbij de motivatie van leerkrachten om op deze manier te (willen) werken doorslaggevend is.<< Walter van Meijl*

fotografie: David Trood

>> Een schoolgebouw zonder lokalen. Door de fantastische toelichting van de gebruiker van dit gebouw werd ook duidelijk dat het concept ook werkelijk aansloot bij de onderwijsvisie.

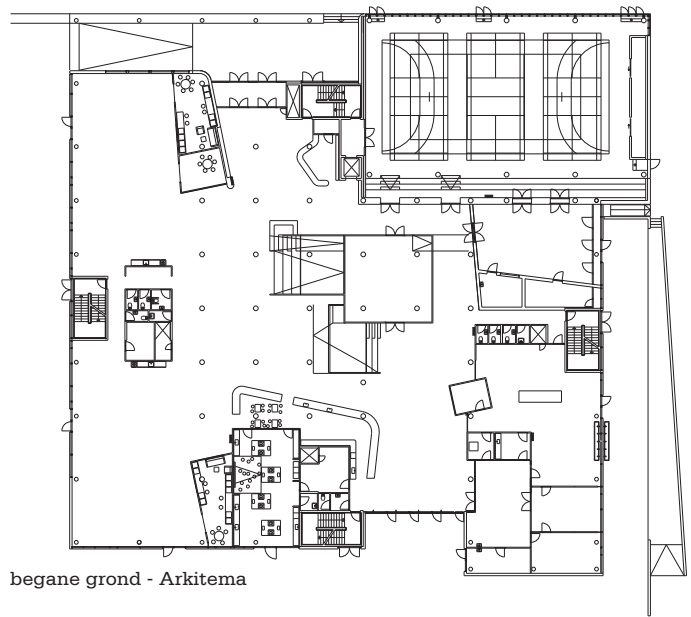
De uitstraling van het interieur, hoewel ietwat chaotisch door meubilair en affiches, was toch warm en vertrouwd en was duidelijk door de gebruikers in bezit genomen en goed gebruikt. De centrale ruimte is goed ruimtelijk vormgegeven met goed daglicht en door de (zit)trap veel gebruiksmogelijkheden. De kolomstructuur was helder en volgt een traditioneel stramien, maar maakte verschillende gebruiksinvullingen wel mogelijk.

Het vele daglicht zorgt voor kwaliteit. De akoestiek is in de gebruiksfase op een aantal plaatsen naar behoefte verbeterd. De grote open ruimte maakt dat een goed binnenklimaat met natuurlijke ventilatie mogelijk is.

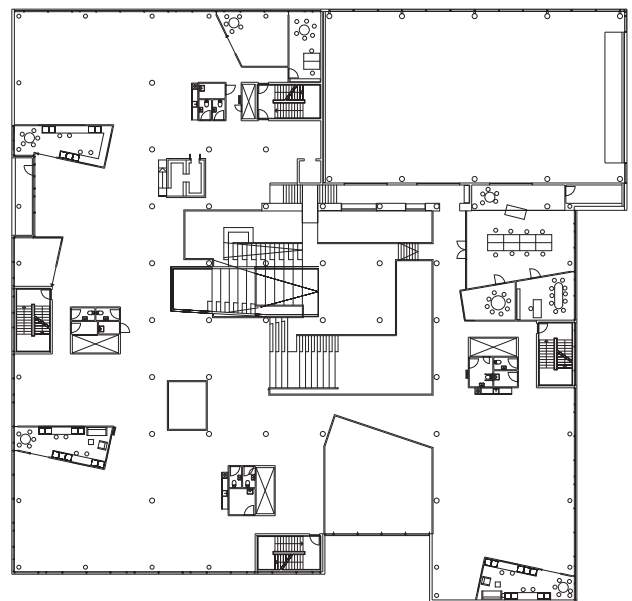
Het gebouw liet overtuigend zien dat een school ook zonder gangen en lokalen goed bruikbaar kan zijn en goede mogelijkheden voor een goed binnenklimaat heeft. << Otto Heck

>> Het enthousiasme waarmee wordt leiding gegeven, maakt op voorhand een groot verschil ten aanzien van leven, leren en welzijn van kinderen in scholen met een traditionele aanpak. De school is aan de buitenkant een eenvoudige doos, degelijk en duurzaam afgewerkt met golfplaten en aluminium vliesgevels. Het is een school voor primair onderwijs. Het feest zit aan de binnenkant.

Eenmaal binnen openbaart zich de wereld van het kind. 8.000 m² open ruimte verdeeld over drie lagen. Overal hoor je kinderen, maar niet te luid. 1.000 kinderen die steeds in groepen van 100 hun 'thuisbasis' hebben in de hoeken van het gebouw. Hier hebben de ruimten wat meer een intiem karakter. In het midden van het gebouw zitten de meer algemene ruimten zoals de mediatheek, het theatertje en de aula. Veel licht van boven maakt het midden tot het hart van de school. Kinderen wordt in deze school iets aangeboden. Naast een interessant ruimtelijk gebouw worden in grote hoeveelheden leermateriaal, werkstukken, boeken,

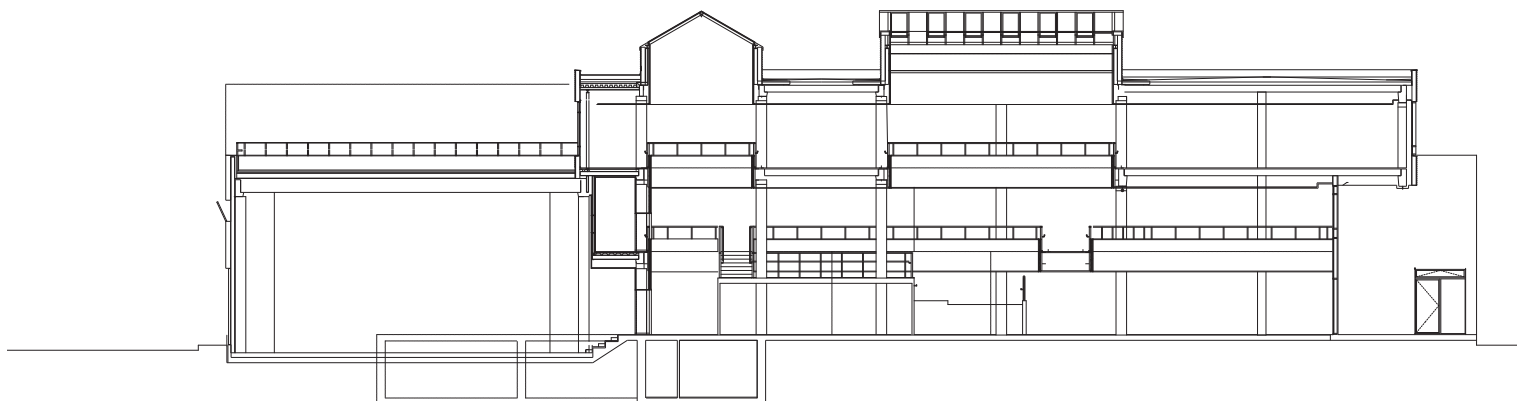

begane grond - Arkitema

1e verdieping - Arkitema

doorsnede - Arkitema

kunstwerken, muziekinstrumenten, computers, kasten, overlegopstellingen, werktafels, etc. aangeboden. Een ogenschijnlijke chaos. Begeleiders en docenten begeleiden bij het aanbod. De kinderen kiezen en pakken gewoon wat het best bij hun past. Zo wordt er geleerd. Worden de kinderen getoetst? Zeker, en de resultaten zijn beter dan die van de scholen met traditioneel onderwijs.

De school is 8 jaar in functie. In die tijd is er veel verloop geweest bij het personeel. Daar lijkt nu rust in te zijn gekomen. Het onderwijs op deze school vraagt om een speciale houding. Kinderen hun gang laten gaan, geduld hebben en vertrouwen op het aanbod. De school is een grote doos volgestopt met de wereld. Een paar kinderen renden door het gebouw naar het hoofd van de school om haar nog even een knuffel te geven voordat ze naar huis gingen. Boven alles gaat het daar om de liefde voor het kind.<< Alfons Hams

>>Bij de Hellerupskole wordt de centrale ruimte gedomineerd door trappartijen en bordessen, bedoeld om multifunctioneel in te zetten voor de gehele schoolbevolking als ontmoetingsruimte, werkruimte, podium, enzovoort. De groepen hebben elk hun eigen domein in de randen. Een duidelijk ruimtelijk concept, met gelaagde, hiërarchische, ruimtelijke opbouw. De school hanteert de flexibiliteit letterlijk. De losse inrichting wordt bepaald aan de hand van de meest geschikte pedagogische aanpak, het karakter van de groep in aanmerking nemende. Hierbij is de school zeer gedreven en enthousiast, maar mist de inrichting een architectonische regie. Hierdoor komt de inrichting erg rommelig over en functioneert de centrale ruimte niet optimaal. Het zou toch mogelijk moeten zijn hierbij een deskundige te betrekken, mede omdat bij de ontwikkeling van de school men wel de hulp van alle deskundigen heeft ingeroepen om conceptontwikkeling en vormgeving hand in hand te laten gaan. De complexe en karaktervolle binnenzijde is niet aan de buitenzijde af te lezen. De architectuur is van een alledaagsheid die naar buiten niet het enthousiasme laat zien dat binnen brandt.<< Siebren Baars

>> Hellerup Skole was voor mij een hoogtepunt. Niet zozeer het gebouw maar de bevlogen rondleiding door de enthousiaste docente. << Cok Bakker

Op de website <http://www.hellerupskole.dk> onder 'English' staat een tekst over de onderwijskundige visie van de school: 'The springboard'.

COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL (KILEN) - universiteit

Adres: Solbjerg Plads 3, DK-2000 Frederiksberg

Architect: Lundgaard & Tranberg Architects

Oplevering: 2005

Opdrachtgever: CBS/Handelshøjskolen

Oppervlakte: 10.000 m²

Budget: DKK 191.000.000

fotografie: Lundgaard & Tranberg Architects

Located at the green area between Frederiksberg Centre and Nordre Fasanvej, you find Kilen. Kilen lies on two grassy hills. The main entrances are carved into the hillside. The hillsides are shaped into steps, providing places for taking breaks both inside and outside of the building.

Kilen consists of a glass façade. From the first floor and upwards an external sunscreen is installed, consisting of horizontal revolving shutters in a combination of wood, coloured glass and metal.

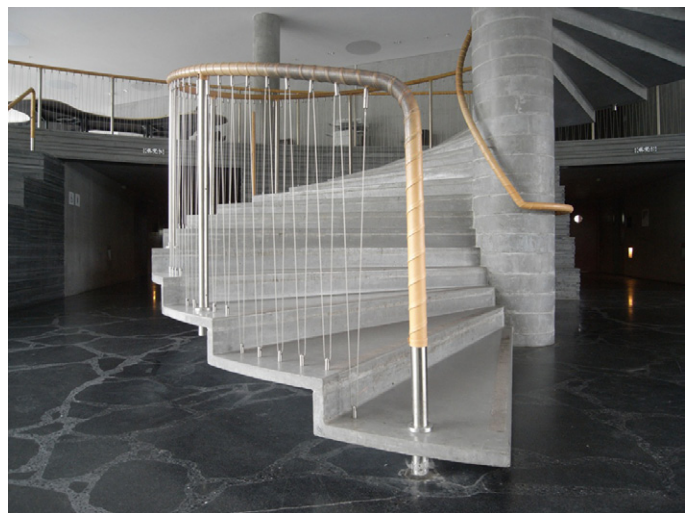
The key concept behind Kilen is a dynamic ground floor, which appears as an extension of the campus landscape into the atrium. The atrium continues up through the five upper floors as a softly shaped space. Two panorama elevators and a slim elegant spiral staircase in the atrium connect it with the upper floors. The roof of the atrium consists of large circular skylights, which cast diffuse and direct sunlight and create interesting light/shadow effects in the room, which vary according to the time of day and the season.

The lower three levels, together with the atrium, form a public space consisting of a café, classrooms, study areas and meeting rooms for students as well as a conference area. The upper three levels are reserved for research and administration and consist of offices and meeting rooms.

IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>Bij de Copenhagen Business School is de helling van de heuvels in het gebouw doorgezet in uitnodigende golvende traptreden. De liften en de fraai (naar Alvar Aalto) gedetailleerde trap geven de ruimte een sterk verticaal accent. Het atrium heeft op verdiepingen een vrije, afgeronde vorm. De gekozen vormen, kleuren en detaillering geven een zeer evenwichtig en rustig beeld. De verblijfgebieden zijn aan de gevel gelegd, de verkeersruimte loopt om het atrium heen. De visueel geheel open hekwerken bieden over en weer onbelemmerd zicht op de verkeersbewegingen in het gebouw. Met de portier op een strategische positie heeft het gebouw wat van een panopticum.<< Siebren Baars

>>Prachtig maar eigenlijk te mooi. Wonen hier wel studenten? Meer een luxe kantoor, wat wellicht ook de bedoeling is bij een business opleiding. De trapleuning voegt op een subtiele manier wat warmte toe aan een wat kille omgeving.<< Walter van Meijl

LO-HØJSKOLE - school voor volwassenenonderwijs

Adres: Gammel Hellebækvej, Helsingør

Architect: Karen & Ebbe Clemmensen

Oplevering: 1969

Opdrachtgever: Den selvejende institution Lo-skolen

Landschaparchitect: Agnete Muusfeldt

Oppervlakte: ca. 20.000m²

Een fors gebouw met een prachtige ligging, met uitzicht over 'Øresund', de zeestraat tussen Denemarken en Zweden. Het ontwerp is het resultaat van een prijsvraag die in 1958 werd uitgeschreven. Het uiteindelijke gebouw werd pas 11 jaar na die prijsvraag opgeleverd.

Het oorspronkelijke, winnende ontwerp was van Jørn Utzon - maar deze had in de tussentijd ook een andere prijsvraag gewonnen (het Sydney Opera House) en verkoos zich hierop te concentreren. Er werd daarom besloten om verder te gaan met het ontwerp (van Karen en Ebbe Clemmensen), dat de tweede plaats had behaald in de prijsvraag. In tegenstelling tot het ontwerp van Utzon, dat in principe uit hoogbouw bestond, doet het ontwerp van de Clemmensens meer denken aan een horizontaal georiënteerde 'campus', waarbij gebruik werd gemaakt van middeleeuwse en zuid-europese stijlkenmerken.

Dankzij de horizontale structuur van het uiteindelijke complex en het grote beschikbare terrein, waren er goede mogelijkheden voor allerlei uitbreidingen, en die zijn dan ook doorgevoerd - in 1974, 1976, 1977, 1978, 1980, 1984, 1986 en 2007. Al deze uitbreidingen (met uitzondering van de laatste, in 2007), zijn getekend door architect Jarl Heger. De laatste toevoeging is het werk van architectenbureau Fogh en Folner. Dit ontwerp werd door de gemeente Helsingør in 2007 bekroond met een 'ereprijs voor stadsvernieuwing'.

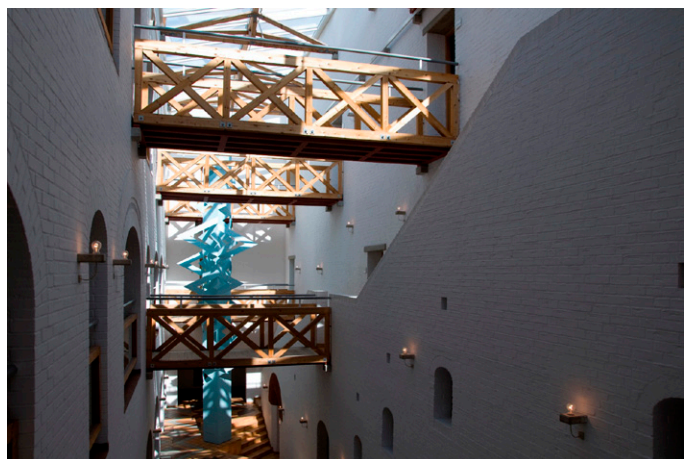
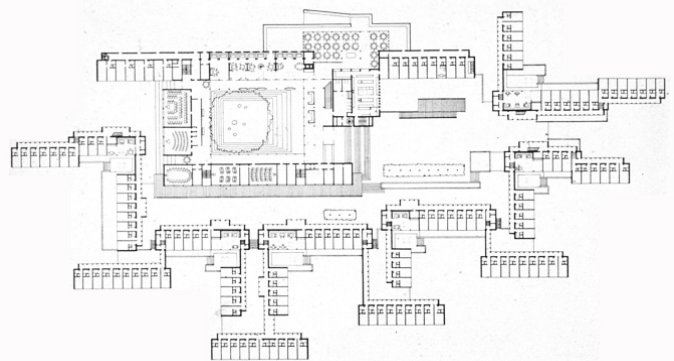
IMPRESSIES VAN DEELNEMERS

>>De school behoort tot een bijzonder type onderwijsgebouwen: de scholen voor beroepsonderwijs voor volwassenen. Cursussen worden hier gebundeld aangeboden, en cursisten verblijven gedurende een week of twee op de campus. Deze werkwijze is een Deense uitvinding uit de vorige eeuw, oorspronkelijk bedoeld voor plattelandsbewoners. De school heeft daarom een complexe plattegrond met studiezalen en woonkwartieren.

Het gebouw herinnert aan gebouwen van Frank Lloyd Wright in de Prairie-stijl, maar heeft ook Aziatische invloeden: mooi vormgegeven binnentuinen, veel houtwerk, lage, hellende daken. Het voegt zich ook bijzonder goed in het heuvelachtige landschap en is verrassend mooi. << Jutta Hinterleitner

>>Het indrukwekkende van de Lo-Skolen zat hem volgens mij in twee aspecten. De locatie is één. Op deze kust is het moeilijk om NIET onder de indruk te raken van een project, zelfs al is het spuuglelijk. Probleem is wel dat het gebouwdeel aan de straatzijde de kustoriëntatie ontbeerde door het grote hoofdgebouw. Het lag wat verloren aan een enorm gras / sportveld.

In dit geval zit de kwaliteit ook in het gebouw. Niet alleen het hoofdgebouw zelf is prachtig met de ingehouden materiaalkeuze met dragend metselwerk en veel hout, maar vooral de consequente uitbreidingen

op het thema die het een vanzelfsprekende opbouw geven en laten houden. De meeste recente en duidelijk afwijkende uitbreiding (aan de zijde van het oude landhuis) is op zichzelf mooi. Toch had ik het interessanter gevonden als de zorgvuldig behouden stijl was gebruikt voor deze uitbreiding. Het moderne deel is zo'n klein en achteraf weggestopt onderdeel van het geheel dat het geen stempel op het gebouw kan drukken en de discussie niet aangaat. Als geheel kan ik me geen mooiere plek voor bijvoorbeeld een summerschool architectuur bedenken...<< Arjen Petersen

>>De Lo-Hojskole in Helsingor vond ik prachtig. Dit gebouw toont voor mij aan dat het nog steeds om de ruimte gaat in de architectuur en wat minder om de fixatie op details en materialisatie waar de huidige architectuur nog wel eens mank aan gaat.<< Cok Bakker

BEELD-ESSAY

Door Elianne Reijers, deelnemer aan de reis

>>Deze selectie bestaat vooral uit detailfoto's. Ze zijn geselecteerd op een aantal thema's die me zijn opgevallen tijdens deze excursie. Misschien zijn het thema's waar ik zelf veel waarde aan hecht, zoals de relatie tussen binnen en buiten, de zeggingskracht en invloed van materiaal en detail.

We hebben gebouwen gezien waarin het concept heel consequent is doorgevoerd op basis van een duidelijke visie.

De vraag is of deze gebouwen de tijdsgeest doorstaan en exploitabel blijken. Arne Jacobsen heeft deze toets doorstaan, het Ørestad Collegiet moet dit nog gaan bewijzen. <<

1. Stedelijke samenhang

(Bellavista theater en strandbad)

De materialen zijn door Arne Jacobsen heel functioneel en creatief ingezet. De stedenbouwkundige opzet creëert een heel natuurlijke samenhang. Badplaatsen hebben vaak een wat verlopen, sleets karakter, deze plek blijft - ondanks de vrije opzet - iets sjieks houden.

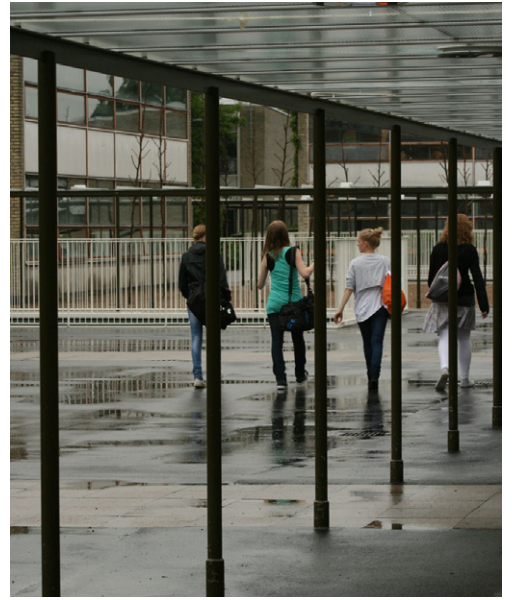
2. Binnen en buiten (Ordrupgard, uitbreiding museum)

Verblijven en de omgeving: extreem contrast tussen binnen en buiten zitten en alleen buiten, of alleen binnen zijn. De lompere detaillering van Zaha Hadid stoort in dit aspect gelukkig niet. Van buiten een grote maquette, van binnen een mooie sequentie van ruimten. Wel een raar doodlopend einde in de routing. De relatie tussen groen/omgeving en gebouw is in veel gebouwen die we bekijken een belangrijk thema, ingezet om mensen en sferen elkaar te laten ontmoeten, of om het gebouw te verankeren, of om de omgeving te beschouwen, of om juist zelf gezien te worden.

3. Materiaal en detail

De materialisering en ruimtelijkheid bij dit project van Utzon heeft de efficiëntie en eenvoud van 'een sinaasappelkistje'. Heel droog en puur. In bijna alle projecten die we gezien hebben is een consequentie in materiaalgebruik en detaillering bepalend voor een subtiele, eigen sfeer.

4. Patronen en structuren

De nieuwbouw van Mandrup krijgt samenhang met bestaand door het gebruik van dezelfde dunne lijnen, ortogonale ordening, sterke patronen geven de nieuwe toevoegingen hun eigen karakter. Overigens is hier een creatieve invulling gegeven aan het thema binnen en buiten.

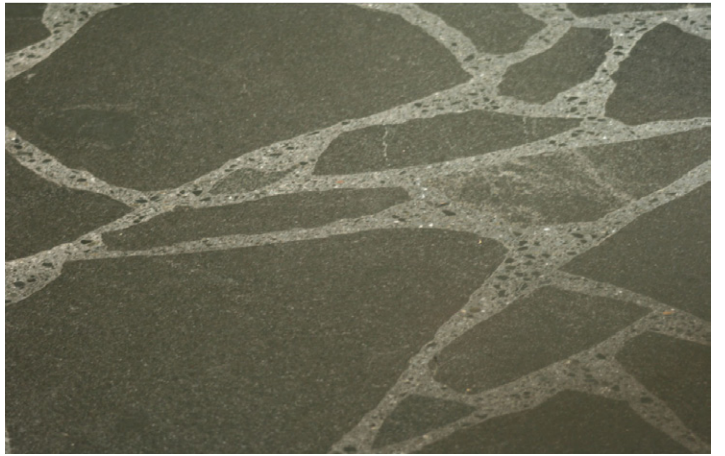

Patronen en structuren

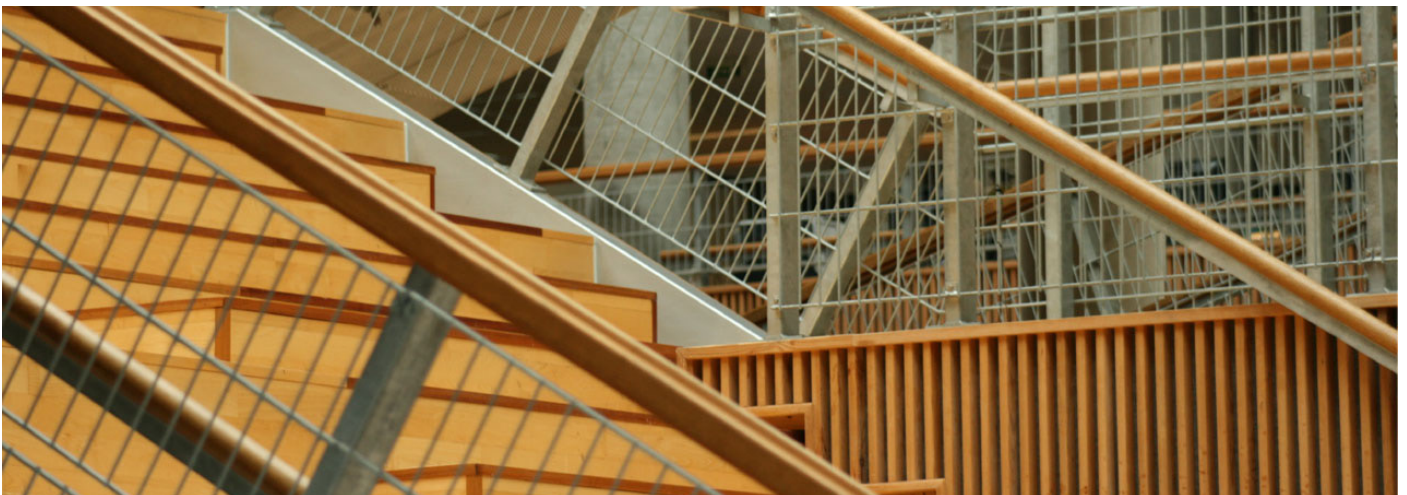
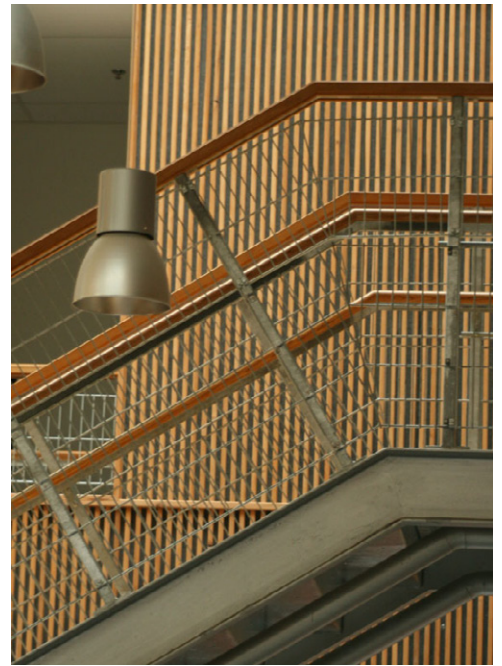
De nieuwbouw van Lundgaard & Tranberg is aan de buitenzijde aan alle zijden ingevuld met structuren, binnen zijn de ronde golvende bewegingen en het patroon van de tegels sfeerbepalend, op het dwingende af. Overigens is hier het thema binnen en buiten de basis van het concept

5. Plek voor ontmoeting en relatie

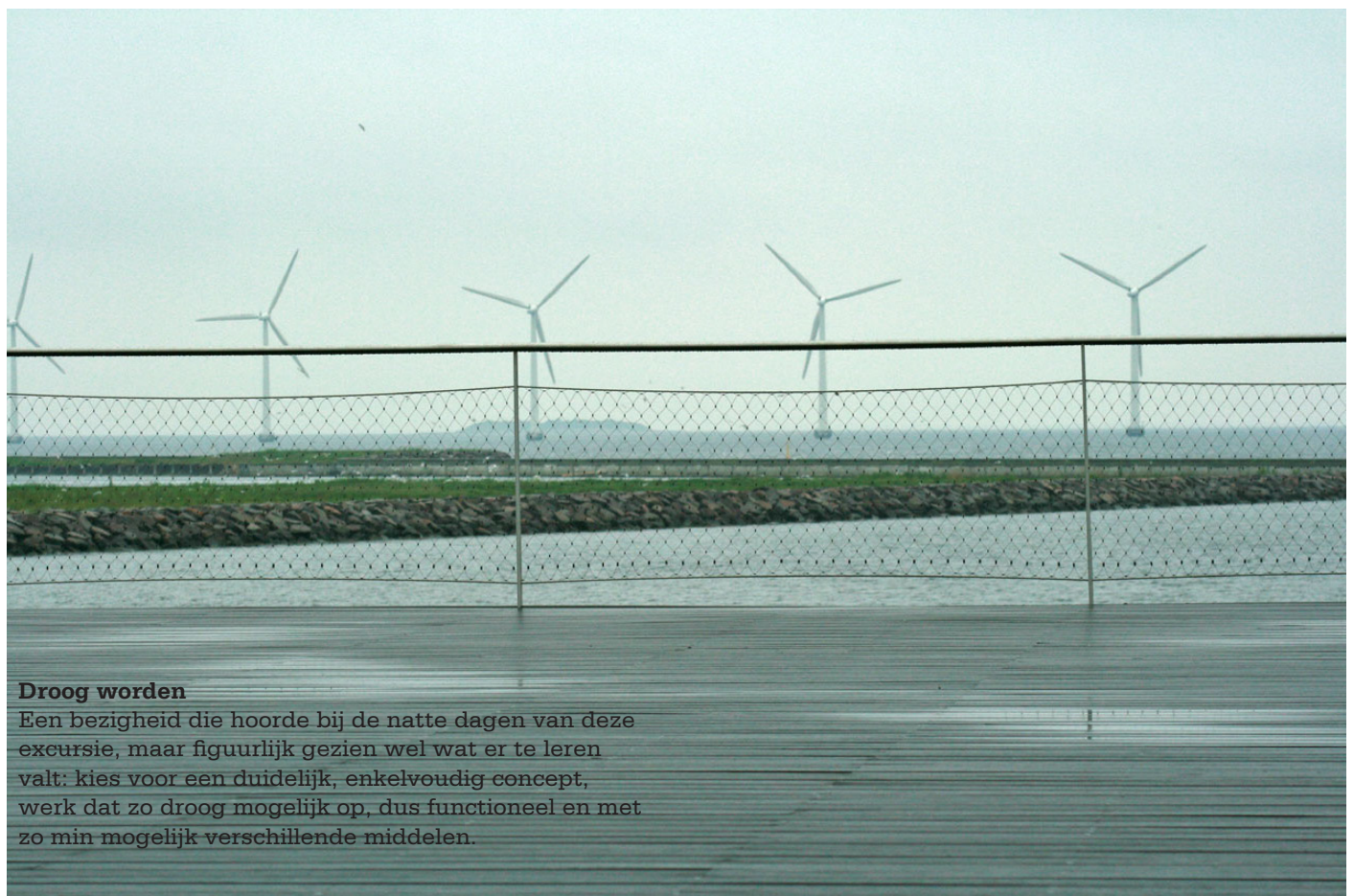
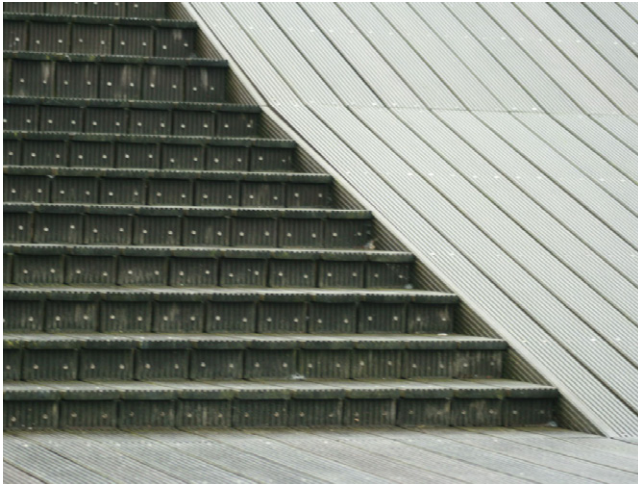
In met name in de onderwijsgebouwen is de verticale verkeersruimte een verblijfsruimte op zich geworden: een stimulans voor ontmoeting, zien en gezien worden. De Hellerup Skole en het Ørestad Collegiet zijn daarin heel expressief.

Stedelijke samenhang II

In de nieuwbouwgebieden is enorm veel zorg besteed aan de sfeer en inrichting van de buitenruimte, in een mix van architectonische en landschappelijke vormen-taal. De vraag blijft of dit ook een prettige verblijfs-ruimte oplevert, in Ørestad hebben ze m.i. hier een slag gemist (de ruimte rondom de metrolijn).

Droog worden

Een bezigheid die hoorde bij de natte dagen van deze excursie, maar figuurlijk gezien wel wat er te leren valt: kies voor een duidelijk, enkelvoudig concept, werk dat zo droog mogelijk op, dus functioneel en met zo min mogelijk verschillende middelen.

DEELNEMERS

Janet André, DHV
Siebren Baars, Architecten aan de Maas
Wytske Baars-Stienstra, Baars architect bv
Cok Bakker, Tekton Architekten
John Bosch, van den Oever, Zaaijer & Partners architecten
John van Dijk, MTB Architecten
Burton Hamfelt, Burton Hamfelt Architectuur Stedebouw
Alfons Hams, Spring architecten
Otto Heck, Zeeman Architekten BNA
Jutta Hinterleitner, BNA
Alex Letteboer, Atelier PRO
Titia Luiten, JHK Architecten
Anet Meijer, Bureau Bos
Walter van Meijl, WAS Architecten
Wieteke Nijkraake, IAA
Dorte Oorschot-Kristensen, Atelier PRO
Arjen Petersen, Van den Pauwert architecten
Elianne Reijers, Bureau Bos
Jan Tromp, Tromp Partners Architecten
Juliëtte Weijs, De Loods architecten
Eugene Wijffels, Tromp Partners Architecten

COLOFON

DIT VERSLAG IS TOT STAND GEKOMEN DANKZIJ
BIJDRAGEN IN TEKST EN BEELD VAN:

Siebren Baars, Cok Bakker, Kaare Black, John
Bosch, Burton Hamfeld, Alfons Hams, Jutta Hinter-
leitner, Alex Letteboer, Walter van Meijl, Arjen
Petersen, Elianne Reijers, Erik de Rooij en Juliëtte
Weijs.

Alle foto's zijn (tenzij anders vermeld) door de
deelnemers gemaakt.

Augustus 2010

BNAonderzoek

